

Böyük Vətən müharibəsində Azərbaycan neftçiləri əsl fədakarlıq göstərmişlər

Böyük Vətən müharibəsi illərində faşizm üzərində tarixi qələbənin əldə edilməsində Azərbaycan xalqı istər ön, istərsə də arxa cəbhələrdə qəhrəmancasına iştirak etmiş, misilsiz fədakarlıqlar göstərmişdir. Keçmiş Sovet İttifaqı və bütün Avropanın alman faşizmi üzərində qələbə qazanmasında Azərbaycan neftçilərinin xüsusi rolu və xidməti olmuşdur. Müharibə illərində neftçilərimizin nümayiş etdirdikləri fədakarlıq əsl qəhrəmanlıq nümunəsi idi və bu sonrakı nəsillər tərəfindən həmişə, o cümlədən bu gün də böyük ehtiramla yad edilir.

Sovet İttifaqı marşalı F.İ.Tolbuxinin 1945-ci il aprelin 28-də "Bakinski raboçi" qəzetində dərc edilmiş "Azərbaycan xalqına eşq olsun!" başlıqlı məqaləsində isə qeyd edilirdi: "Hazırkı müharibə - hərbi tarixində indiyə qədər misli görünməyən, həddindən artıq tətbiq edilmiş motor və texnikanın müharibəsidir. Motorların fasiləsiz olaraq işləməsini təmin etməkdən ötrü neft və neft məhsulları müstəsna əhəmiyyət kəsb edir...

Bakı 1941-1945-ci illərin Böyük Vətən müharibəsində keçmiş SSRİ-nin yanacaq olan ehtiyacının 80 faizindən çoxunu ödəyən nadir şəhər olmuşdur. Lakin müharibə tarixi qələbə ilə başa çatdıqdan sonra bu şəhərin rolu və xidməti layiqincə qiymətləndirilmədi. Ona layiq olduğu qəhrəman şəhər adı verilmədi.

Həmin müharibə illərində neft hasilatı və emalı üzrə əmək cəbhəsində çarpışan Azərbaycan neftçiləri müharibənin bütün çətinliklərinə mərdliklə sinə gərərək misli görünməmiş rəşadət nümayiş etdirmiş və ölkənin yanacaq olan bütün ehtiyaclarını ödəmişdilər. Müharibə illərində Azərbaycanın veteran neftçiləri sağlıqlarında həmin çətin, soyuq və qıtlıq illərini xatırlayaraq qeyd edirdilər ki, o dövrdə Bakının neft mədənlərində üçnövbeli iş tətbiq edilmişdi. İki növbədə işləmək bütün neftçilər üçün mütləq idi. Bir çoxları isə cəbhəyə yola düşmüş yoldaşlarını da əvəzləyərək üç növbədə çalışırdılar.

Bu illərdə əvvəlcə ön cəbhədə döyüşmüş, sonra isə taleyin hökmü ilə arxa cəbhədə neft hasilatı sahəsində çalışmış veteran cəbhəçi-neftçilər xatirələrində xüsusi vurğulayırdılar ki, bəzən insana arxa cəbhədə, neft mədənlərində işləmək ön cəbhədə döyüş əməliyyatlarında iştirak etməkdən daha çətin gəlirdi. Həmin ağır illərdə ön cəbhədə vətənin keşiyində dayanmış əsgərlərə qabaqcadan təyin edilmiş gündəlik ərzaq payı (payok) mütləq ayrılırdı. Arxa cəbhədə alman faşizminə qarşı döyüşən bütün cəbhələri yanacaq təmin etmək üçün gecə-gündüz çarpışan Azərbaycan neftçiləri əgər tapardılarsa, bir tikə qara çörəklə kifayətlənərdilər, bir çox halda isə o da olmurdu. Amma bütün güclərini səfərbər edib çalışırdılar.

O ağır illərdə Bakı ölkəyə tələb olunan neftin 70-75 faizini, benzinin isə 85-90 faizini verirdi. SSRİ-nin müharibədə iştirak edən bütün motorlu hərbi texnikası əsasən Bakının istehsal etdiyi yanacaq ilə işləyirdi. Tarixdə misli görünməmiş sayda motorların və texnikanın cəlb edildiyi müharibədə keçmiş Sovet İttifaqının əsas duru yanacaq-neft bazası olan Bakının rolu əvəzənməz idi. Bakı nefti hərbi strateji əhəmiyyətə malik məhsul kimi həyatı əhəmiyyət kəsb edirdi.

Müharibə illərində Azərbaycanın təkə neft sənayesi deyil, iqtisadiyyatının bütün sahələri bu ağır dövrün tələblərinə uyğun qurulmuşdu. Bakı döyüşən ordunun əsas cəbhəxanalarından birinə çevrilmişdir. Şəhərdə neft istehsalı və emalı ilə yanaşı, "Katyuşa" raketləri, "Şpakin pulemyotu" istehsal edilir, "YAK-3" qırıcı təyyarəsi yığılırdı. Müharibə illərində Bakıda 130-dan çox silah və onun hissələri hazırlanırdı.

Müharibə dövrünün tanınmış hərbi sərkərdələri Azərbaycan neftinin rolunu və əhəmiyyətini çox yüksək qiymətləndirirdilər. Məsələn, Azərbaycanda Sovet hakimiyyətinin qurulmasının 25 illiyi ilə əlaqədar 1-ci Belarus cəbhəsi qoşunlarının komandanı, Sovet İttifaqı marşalı G.Jukov 1945-ci ilin aprelində Azərbaycan zəhmətkeşlərinə göndərdiyi təbrik teleqramında neftçilərin ağır zəhmətini yüksək qiymətləndirərək qeyd edirdi: "Azərbaycan zəhmətkeşləri özlərinin qəhrəmancasına fədakar əməyi ilə Vətənimizin müdafiəsi və hərbi müvəffəqiyyətlərin əldə edilməsi işinə son dərəcə mühüm xəzinə daxil etdilər. Bakı neftçiləri düşmən üzərində qələbənin tezliklə əldə edilməsi üçün cəbhəyə və ölkəyə tələb olunan qədər yanacaq verirdilər". Azərbaycan neftçilərinin 1941-1945-ci illər müharibəsindəki rəşadətli əməyi 2-ci Ukrayna cəbhəsi qoşunlarının komandanı, Sovet İttifaqı marşalı R.Malinovski tərəfindən də yüksək qiymətləndirilmişdir. R.Malinovskinin 2-ci Ukrayna cəbhəsi qoşunlarının döyüşçüləri, zabidləri və generalları adından Azərbaycan xalqına göndərdiyi təbrikdə deyilirdi: "...2-ci Ukrayna cəbhəsi qoşunlarının döyüşçüləri Bakı neftçilərinin və bütün Azərbaycan zəhmətkeşlərinin misilsiz xidmətlərini yaxşı bilir və yüksək qiymətləndirirlər. Zaqaqaziyada inqilabi hərəkatın mərkəzlərindən biri olan Bakının, bu neft şəhərinin şöhrəti Böyük Vətən müharibəsi günlərində Azərbaycan xalqının qəhrəmancasına fədakar əməyi sayəsində daha da artmışdır. Sizin əmək fədakarlığımız bizim müqəddəs torpaqlarımızdan qaniçən faşistləri qovmuş Qızıl Ordu döyüşçülərinin ölməz qəhrəmanlıqları ilə daha da artırılmışdır".

Qızıl Ordu əldə etdiyi bir çox qələbələrində görə Azərbaycan xalqına, hərbi hissələri vaxtılı-vaxtında əla yanacaq təmin edən qəhrəman Bakı neftçilərinə borcludurlar. Stalinqrada ətrafında, Donda və Donbasda, Dneprdə və Dnestrin o tayında, Belqrad, Budapeşt və Vena ətrafında bizim cəbhənin döyüşçüləri - təyyarəçilər, tank və özüyəriyən top avtomobillərinin sürücüləri Azərbaycan neftçilərini minnətdarlıqla yad edir, neft şəhəri olan Bakının qəhrəman zəhmətkeşlərini alqışlayırlar... Bütün qüvvə və bacarığını, təcrübəsini yüksək keyfiyyətli yanacağın istehsal edilməsinə sərf edən Bakı qəhrəmanlarına eşq olsun!"

Böyük Vətən müharibəsi illərində neft mədənlərində fədarcasına çalışmış on minlərlə azərbaycanlı neftçilərdən biri də Bahadır Umud oğlu Səfərov olmuşdur. O, 1942-ci ilin oktyabrında hərbi komissarlığın çağırışı ilə cəbhəyə yollanmış, Şimali Qafqaz uğrunda gedən döyüşlərdə ağır yaralanaraq hərbi hospitala yerləşdirilmişdir. Müalicədən sonra Bahadır Səfərov arxa cəbhəyə, Bakıya neft mədənlərinə göndərilmişdir. O, 1944-cü il avqustun 2-də "Stalinneft" trestində 2-ci dərəcəli fəhlə kimi işə qəbul edilmiş, 1944-cü ilin oktyabrında "Stalinneft" trest rəhbərinin 120 nömrəli əmri ilə elektrik motorlarının təmiri üzrə 3-cü dərəcəli elektrik montyoru vəzifəsinə təyin edilmişdir. 1944-1954-cü illərdə həmin trestdə çalışmışdır. Fədakar neftçi 1966-cı ildə elektrotəmir emalatxanasında elektromontyor-sarıyıcı və izolyasiyaçı vəzifəsində əmək fəaliyyətini davam etdirmişdir.

Bahadır Səfərovun Böyük Vətən müharibəsi illərindəki fədakar əməyi yüksək qiymətləndirilmişdir. O, SSRİ Ali Soveti Rəyasət Heyətinin 1945-ci il tarixli fərmanı ilə "1941-1945-ci illərdə Böyük Vətən müharibəsində fədakar əməyə görə" medalı ilə təltif edilmişdir. Həmin mükafat 1945-ci il dekabrın 20-də I Bakı şəhəri Stalin rayonu icraiyyə komitəsinin sədri tərəfindən şəxsən təqdim olunmuşdur. Bahadır Səfərov neft mədənlərində işlədiyi vaxtlarda təcrübəli və bacarıqlı, zəhmətsevər usta kimi neftçilər arasında böyük hörmət və nüfuz qazanmışdır. O, ayrı-ayrı illərdə iki dəfə - 1965-ci ildə Bakı Şəhər Sovetinə, 1969-cu ildə Bakı şəhəri 26 Bakı komissarı adına rayon sovetinə deputat seçilmişdir. Veteran neftçi müharibədən sonrakı dövrlərdə də sosializm quruculuğu sahəsində xüsusi xidmətlərinə - sosialist öhdəliyi planını artıqlaması ilə yerinə yetirdiyinə görə, 1971-ci və 1974-cü illərdə ölkənin yüksək mükafatlarından sayılan "Şərəf nişanı" ordeni ilə təltif edilmişdir. Fədakar neftçi ölkə qarşısındakı əməyinə görə, SSRİ-nin digər mükafat və medalları ilə də təltif edilmişdir. Onun fasiləsiz olaraq 58 il davam etmiş rəşadətli əmək yolu 2002-ci ilin mayında başa çatmışdır. Yaşla əlaqədar öz xahişi ilə təqaüdə çıxmışdır.

2005-ci ilin mayında "Bibiheybət" Neft-Qazçıxarma İdarəsində Böyük Vətən müharibəsi veteranlarının şərəfinə təntənəli təbrik şənliyi keçirilmişdir. Həmin tədbirə 20 keçmiş cəbhəçi-neftçi dəvət olunmuşdur. Dəvət olunanlar sırasında Bahadır Umud oğlu Səfərov da yer almışdır. Tədbirdə xüsusi vurğulanmışdır ki, 1941-1945-ci illərdə çıxarılmış 75 milyon ton Bakı neftinin 15 tonu "Bibiheybət" neft mədənlərindən çıxarılmışdır. O vaxtlar rəşadətli neftçilər sutkada 15-16 ton neft təhvil verirdilər. Çox çətin, soyuq və aclıq illərində almanlar fədakar neftçiləri sındıra bilmədilər. Onlar həyatın bütün çətinliklərinə mərdliklə sinə gərərək dözümlük nümayiş etdirdilər.

Bahadır Səfərov öz döğmə vətəninə və xalqına, seçdiyi işə sədaqətlə xidmət etmiş və uzun müddət gənc neftçi kadrlara parlaq nümunə olmuşdur.

2007-ci il noyabrın 5-də Azərbaycanın layiqli vətəndaşı, neftçi Bahadır Umud oğlu Səfərov 85 yaşında vəfat etmişdir. Həyatı boyu fədarcasına çalışmış veteran neftçilərin əməyi indiki gənc nəsəl tərəfindən heç vaxt unudulmur, böyük hörmət və ehtiramla yad edilir.

Rafiq SƏFƏROV,
Azərbaycan Respublikası Milli Arxiv İdarəsinin baş məsləhətçisi